

RAAP-NOTITIE 954

Onderzoeksgebied Rondweg Oost Buitenpost

Gemeente Achtkarspelen

**Een inventariserend archeologisch onderzoek:
waardering**

Colofon

Opdrachtgever: gemeente Achtkarspelen

Titel: Onderzoeksgebied Rondweg Oost Buitenpost, gemeente Achtkarspelen; een inventariserend archeologisch onderzoek: waardering

Status: eindversie

Datum: december 2004

Auteur: drs. A.M. Bakker

Bestandsnaam: L:\QXPress\Notities\2004\ACBU2\N0954-ACBU2.doc

Projectcode: ACBU2

Projectleider: drs. A.M. Bakker

Projectmedewerker: D. van den Berg

ARCHIS-vondstmeldingsnummers: niet van toepassing

ARCHIS-waarnemingsnummers: niet van toepassing

ARCHIS-onderzoeksmeldingsnummer/CIS-code: niet van toepassing

Autorisatie: drs. T.J. ten Anscher

ISSN: 0925-6369

RAAP Archeologisch Adviesbureau B.V.

telefoon: 020-463 4848

Zeeburgerdijk 54

telefax: 020-463 4949

1094 AE Amsterdam

E-mail: raap@raap.nl

Postbus 1347

1000 BH Amsterdam

© RAAP Archeologisch Adviesbureau B.V., 2004

RAAP Archeologisch Adviesbureau B.V. aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit het gebruik van de resultaten van dit onderzoek of de toepassing van de adviezen.

1 Inleiding

Algemeen

- *opdrachtgever*: gemeente Achtkarspelen
- *aanleiding onderzoek*: tracékeuze nieuwe rondweg ten oosten van Buitenpost.
- *datum uitvoering veldwerk*: 21, 22, 25 oktober en 12 november

Locatiegegevens

- *onderzoeksgebied*: het onderzoeksgebied omvat de bandbreedte van tracékeuzes van een nieuwe rondweg ten oosten van Buitenpost. Het tracé verbindt de N358 ten zuiden van Buitenpost met de N355 ten noordoosten van Buitenpost.
- In het onderzoeksgebied liggen 3 nader te onderzoeken deelgebieden (zie kaartbijlage 1: deelgebieden 1, 2 en 3). De deelgebieden 1 en 2 liggen op de noord- en zuidflank van een dekzandrug. De te onderzoeken deelgebieden beperken zich tot 75 m ten oosten en ten westen van de hartlijn van het voorkeurstracé. Deelgebied 3 ligt op de westelijke flank van een dekzandkop en ligt tot 75 m ten oosten van de hartlijn (zie kaartbijlage 1).
- *toponiem*: Buitenpostermieden
- *plaats*: Buitenpost
- *gemeente*: Achtkarspelen
- *provincie*: Fryslân
- *kaartblad topografische kaart Nederland 1:25.000*: 6G
- *onderzoeksgebied in gebruik als*: grasland
- *oppervlakte deelgebieden in onderzoeksgebied*: 1,3 ha (per deelgebied)
- *centrumcoördinaten (X/Y)*: deelgebied 1: 206.875/585.125; deelgebied 2: 206.835/584.975; deelgebied 3: 206.835/584.775.

Onderzoeksvragen

Tijdens eerder uitgevoerd onderzoek (Hekman, 2004) is aangetoond dat in het onderzoeksgebied op de flanken van een dekzandrug en op een dekzandkop intacte podzolbodems aanwezig zijn. Daarnaast is in boring 93 houtskool aangetroffen. Deze gegevens wijzen mogelijk op de aanwezigheid van archeologische resten op de flanken van deze dekzandopduikingen. Tijdens onderhavig onderzoek is onderzocht of in de 3 deelgebieden aanwijzingen aanwezig zijn voor grotere archeologische nederzettingen.

Het onderzoek is uitgevoerd volgens de hiervoor geldende normen en richtlijnen die zijn vastgelegd in het Handboek ROB-specificaties (Brinkkemper

e.a., 1998). RAAP Archeologisch Adviesbureau en de door RAAP toegepaste procedures zijn goedgekeurd door het College voor de Archeologische Kwaliteit (CvAK), de instelling die het beheer heeft over de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA; Voorbereidingscommissie Kwaliteitszorg Archeologie, 2001). Zie tabel 1 voor de dateringen van de in deze notitie genoemde archeologische perioden.

Periode	Datering			
Nieuwe tijd	1500	-	heden	
Late Middeleeuwen	1050	-	1500	na Chr.
Vroege Middeleeuwen	450	-	1050	na Chr.
Romeinse tijd	12 voor	-	450	na Chr.
IJzertijd	800	-	12	voor Chr.
Bronstijd	2000	-	800	voor Chr.
Neolithicum (nieuwe steentijd)	5300	-	2000	voor Chr.
Mesolithicum (midden steentijd)	8800	-	4900	voor Chr.
Paleolithicum (oude steentijd)	300.000	-	8800	voor Chr.

Tabel 1. Archeologische tijdschaal.

2 Bureauonderzoek

Archeologische gegevens

- *archeologische verwachting*: volgens de archeologische kaarten voor de gemeente Achtkarspelen (Ten Anscher e.a., 2004: kaartbijlagen 2 en 3) is de archeologische verwachting hoog voor de in het onderzoeksgebied aanwezige dekzandrug en dekzandkop, waarop de te onderzoeken deelgebieden liggen. Tijdens eerder onderzoek (Hekman 2004) is vastgesteld dat zich in de deelgebieden 1, 2 en 3 intacte podzolen bevinden en dat in één boring houtskool is aangetroffen (deelgebied 1: boring 93). Dit bevestigt de hoge archeologische verwachting.
- *ARCHIS-waarnemingen en -vondstmeldingen (nationaal Archeologisch Informatie Systeem)*:
  - in onderzoeksgebied: geen (Hekman, 2004).
  - in de directe nabijheid (< 300 m): ten zuidwesten van het onderzoeksgebied liggen 3 CMA-terreinen. CMA-terrein 9836 (Ten Anscher e.a., 2004: cat.nr. 42) betreft een terrein van zeer hoge archeologische waarde aan de Bruggelaan waar zich resten bevinden van een laat-middeleeuwse kerk en kerkhof (Molema, 1991). Binnen dit terrein ligt ARCHIS-waarnemingsnummer 300445 (losse vondsten van fragmenten middeleeuws aardewerk). CMA-terrein 14807 (Ten Anscher e.a., 2004: cat.nr. 40) betreft een terrein van hoge archeologische waarde in Mûnewyk met daarin resten van een laat-middeleeuwse vlaknederzetting op veengrond. ARCHIS-waarnemingsnummers 45311 en 46137 betreffen door RAAP op dit CMA-terrein uitgevoerde onderzoeken (Asmussen, 1998; 1999). CMA-terrein 15474 (Ten Anscher e.a., 2004:

cat.nr. 38) betreft een terrein van hoge archeologische waarde; het gaat om een vuursteenvindplaats uit het Mesolithicum. ARCHIS-waarnemingsnummer 46138 betreft het door RAAP uitgevoerde onderzoek. RAAP vindplaats 35 (Ten Anscher e.a., 2004: cat.nr. 35) betreft de vondst van een botfragment, waarschijnlijk daterend uit de Late Middeleeuwen. Ten westen van het onderzoeksgebied is een laat-neolithische stenen hamerbijl gevonden (Ten Anscher e.a., 2004: cat.nr. 39). Ten noorden van het onderzoeksgebied liggen 2 vindplaatsen (nog niet geregistreerd in ARCHIS): een vindplaats van vuursteenartefacten (Ten Anscher e.a., 2004: cat.nr. 20) en een vlaknederzetting daterend uit de Late Middeleeuwen en mogelijk de Late IJzertijd/Romeinse tijd (Ten Anscher e.a., 2004: cat.nr. 30). Bovenstaande gegevens zijn ontleend aan Hekman, 2004).

Bodemkundige en/of geologische gegevens

- *bodem volgens bodemkaart*: volgens de Bodemkaart (Stiboka, 1981) bestaat de bodem in deelgebied 1 uit kalkarme drechtvaaggronden (zware klei; code Mv41C), kalkarme poldervaaggronden (zavel) met pleistoceen zand beginnend tussen 40 en 120 cm en ten minste 20 cm dik (code Mn52Cp) en kalkarme knippige poldervaaggronden (zavel) met pleistoceen zand beginnend tussen 40 en 120 cm -Mv (code gMn83Cp).
De bodem in deelgebied 2 bestaat uit kalkarme drechtvaaggronden (zware klei; code Mv41C), kalkarme poldervaaggronden (zavel) met pleistoceen zand beginnend tussen 40 en 120 cm en ten minste 20 cm dik (code Mn52Cp) en kalkarme knippige poldervaaggronden (klei) met 15 tot 40 cm moerig materiaal beginnend tussen 40 en 80 cm -Mv en pleistoceen zand beginnend tussen 40 en 120 cm -Mv (code gMn83Cwp).
De bodem in deelgebied 3 bestaat uit kalkarme knippige poldervaaggronden (klei) met 15 tot 40 cm moerig materiaal beginnend tussen 40 en 80 cm -Mv en pleistoceen zand beginnend tussen 40 en 120 cm -Mv (code gMn83Cwp).

3 Veldonderzoek

3.1 Methoden

Booronderzoek

- *positie boringen*: de boringen zijn min of meer regelmatig verdeeld binnen de 3 deelgebieden.
- *gebruikt boormateriaal*: gutsboor met een diameter van 3 cm en een Edelmanboor met een diameter van 15 cm. De Edelmanboor is gebruikt om een groter monstervolume te verkrijgen. De inhoud van de megaboringen is gezeefd met een zeef met een maaswijdte van 2 mm.

- *totaal aantal boringen*: 50. In eerste instantie is de bodemopbouw bepaald door middel van gutsboringen (boringen 100 t/m 141). Daarna zijn ter hoogte van deze gutsboringen en een aantal boringen uit het onderzoek door Hekman (2003) megaboringen gezet (boringen 27, 28, 49, 65, 66, 74, 75, 89 en 100 t/m 141).
- *minimaal geboorde diepte*: 0,65 m -Mv.
- *maximaal geboorde diepte*: 1,7 m -Mv.
- *boorbeschrijvingen*: onder andere conform NEN 5104 (Nederlands Normalisatie-instituut, 1989).
- *X-/Y-coördinaten boringen gemeten met*: meetlinten

Sonderingen

- *Positie en aantal sonderingsputjes*: er zijn 4 sonderingsputjes gegraven ter hoogte van boringen waarin archeologische indicatoren zijn aangetroffen. Deelgebied 1: bij de boringen 74, 75 en 93; deelgebied 3: bij boring 28. Het akkerland bij de boringen 136 en 139 was net ingezaaid, waardoor het niet mogelijk was hier sonderingsputjes te graven.
- *gebruikt materiaal*: door middel van een schep zijn handmatig sonderingsputjes van ca. 1 x 1 m gegraven.
- *minimale diepte*: 0,5 m -Mv.
- *maximale diepte*: 1,0 m -Mv.
- *boorbeschrijvingen*: onder andere conform NEN 5104 (Nederlands Normalisatie-instituut, 1989).
- *X-/Y-coördinaten boringen gemeten met*: meetlinten

Booronderzoek: resultaten

- *beschrijving laagopeenvolging (lithologisch) en interpretatie (lithogenetisch)*: de afzettingen in het onderzoeksgebied bestaan uit dekzand met daarop in dikte variërende veen- en kleilagen. De deelgebieden 1 en 2 liggen op de flanken van een dekzandrug waarvan het centrale deel in het (recente) verleden is afgetopt en waar de C-horizont direct aan het maai-veld ligt. In beide deelgebieden zijn echter op de flanken intacte podzolbodems aangetroffen. Daarnaast is in deelgebied 1 in boring 93 houtskool gevonden. Deelgebied 3 is overdekt door een dunne laag veen en heeft podzolbodems (Hekman, 2004).

In deelgebied 1 zijn in de boringen 65, 66, 74, 75 (nieuwe megaboringen) en in de boringen 114, 115, 121 t/m 125, 127 en 128 (nieuwe guts- en megaboringen) intacte podzolbodems aangetroffen. In de boringen 116, 117, 118 en 126 (nieuwe guts- en megaboringen) is de podzolbodem verstoord en in de boringen 119 en 120 (nieuwe guts- en megaboringen) is geen podzolbodem aangetroffen.

In deelgebied 2 zijn in de boringen 49 en 89 (nieuwe megaboringen) en in de boringen 102 t/m 112 (nieuwe guts- en megaboringen) intacte podzolbodems aangetroffen. In de boringen 100, 101 en 113 (nieuwe guts- en

megaboringen) is geen podzolbodem aanwezig. In boring 94 (nieuwe megaboring) is de podzolbodem verstoord.

In deelgebied 3 zijn in de boringen 27, 28 (nieuwe megaboringen), 132 en 134 t/m 140 (nieuwe guts- en megaboringen) intacte podzolbodems aangetroffen. In de boringen 129, 130, 131, 133 en 141 (nieuwe guts- en megaboringen) is geen podzolbodem aangetroffen.

Tijdens het veldonderzoek zijn in 6 van de 50 boringen archeologische indicatoren aangetroffen: in de deelgebieden 1 en 3 (tabel 2). De archeologische indicatoren zijn aangetroffen in de top van de podzolbodem (E-horizont). Het betreft houtskool en verbrand vuursteen. Weliswaar kunnen deze vondsten terug te voeren zijn op menselijk handelen, maar het is niet uitgesloten dat zij het gevolg zijn van een natuurlijk fenomeen (brand door blikseminslag).

boring	indicatoren (megaboringen)	indicatoren (sonderingen)	in cm -Mv
deelgebied 1: boring 74	houtskool, 1x verbrand vuursteen (mogelijke afslag)	2x verbrand vuursteen	40-50
deelgebied 1: boring 75	houtskool	houtskool, 4x verbrand vuursteen (2x mogelijke afslag)	55-80
deelgebied 1: boring 93	houtskool	-	55-70
deelgebied 3: boring 28	houtskool	-	110-130
deelgebied 3: boring 136	1 verbrand vuursteen (mogelijke afslag)	-	65-75
deelgebied 3: boring 139	houtskool	-	65-95

Tabel 2. Archeologische indicatoren.

In deelgebied 2 zijn geen archeologische indicatoren aangetroffen.

4 Conclusies en aanbevelingen

Conclusies

De podzolbodem in de deelgebieden is grotendeels intact. Door de ligging op een dekzandrug (deelgebieden 1 en 2) en een dekzandkop (deelgebied 3) is kans op het voorkomen van nederzettingen uit de Steentijd hoog. Ondanks het relatief grote aantallen megaboringen en een aantal sonderingsputjes heeft het onderzoek maar weinig aanwijzingen voor Steentijdbewoning opgeleverd: in het westen van deelgebied 1 en in het noorden en zuidoosten van deelgebied 3. Van geen enkele vondst is met zekerheid te zeggen dat het teruggaat

op menselijk handelen. Er zijn dus geen harde aanwijzingen aangetroffen voor vuursteenvindplaatsen.

Aanbevelingen

Bij gebrek aan harde aanwijzingen voor vindplaatsen uit de Steentijd is er vanuit archeologisch perspectief geen reden voor planaanpassing. Aanbevolen wordt om zodra de bouwvoor tijdens de civieltechnische werkzaamheden is verwijderd, amateurarcheologen van het Wurkferbân Fryske Akademy in de gelegenheid te stellen waarnemingen te doen. Op het moment dat daarbij aanwijzingen voor archeologische vindplaatsen worden aangetroffen, dient de provinciaal archeoloog terstond op de hoogte gebracht te worden en dient overleg plaats te vinden over eventueel vervolgonderzoek.

- *contactpersoon overheid:* dr. G.J. de Langen (provinciaal archeoloog, tel. 058-2925487).
- *contactpersoon RAAP:* drs. A.M. Bakker (projectleider RAAP, tel. 0512-589140).

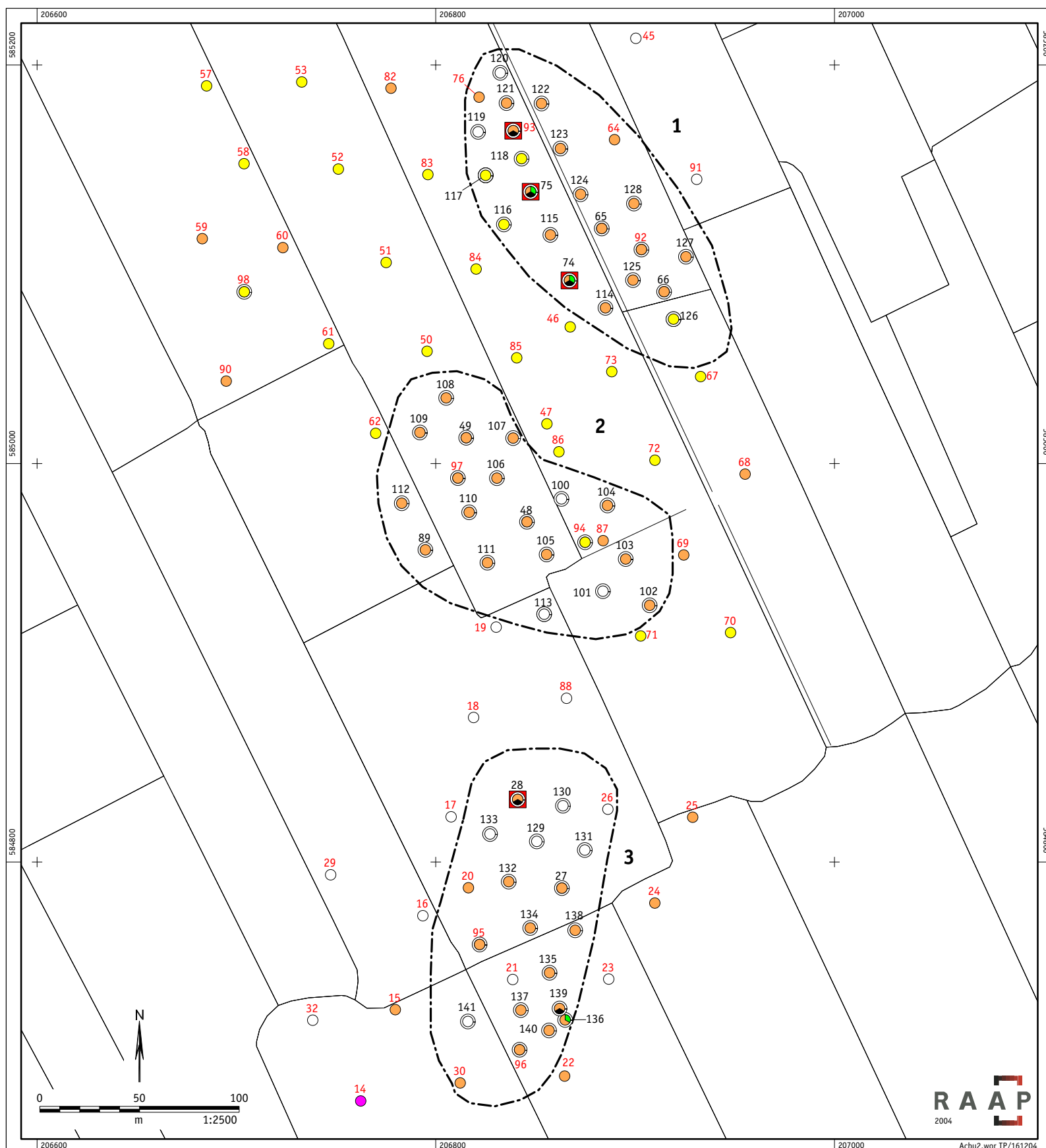
Literatuur

- Anscher, T.J. ten, J.J. Hekman, D. Bekius & P.S.G. Asmussen, 2004** (conceptversie). Startnotitie archeologie beleid gemeente Achtkarspelen. *RAAP-rapport 980*. RAAP Archeologisch Adviesbureau, Amsterdam.
- Asmussen, P.S.G., 1998.** Plangebied Buitenpost-Mûnewyk, gemeente Achtkarspelen; een verkennend archeologisch onderzoek. *RAAP-rapport 386*. Stichting RAAP, Amsterdam.
- Asmussen, P.S.G., 1999.** Plangebied Buitenpost-Mûnewyk, gemeente Achtkarspelen; een archeologisch waardering. *RAAP-briefrapport 1997-707/MW*. Stichting RAAP, Amsterdam.
- Brinkkemper, O., e.a. (redactie), 1998.** *Handboek ROB-specificaties*. Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek, Amersfoort.
- Hekman, J.J., 2004.** Rondweg Oost Buitenpost, gemeente Achtkarspelen; een inventariserend archeologisch onderzoek. *RAAP-notitie 829*. RAAP Archeologisch Adviesbureau, Amsterdam.
- Nederlands Normalisatie-instituut, 1989.** *Nederlandse Norm NEN 5104, Classificatie van onverharde grondmonsters*. Nederlands Normalisatie-instituut, Delft.
- ROB, 2001.** *Indicatieve Kaart van Archeologische Waarden (IKAW) 2e generatie. Globale Archeologische Kaart van het continentale Plat. Archeologische Monumentenkaart*. Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek, Amersfoort (cd-rom).
- Stiboka, 1981.** *Bodemkaart van Nederland, schaal 1:50.000. Toelichting bij de kaartbladen 6 West Leeuwarden, 6 Oost Leeuwarden en 2 West en Oost (vaste land)*. Stichting voor Bodemkartering, Wageningen.
- Vorbereidingscommissie Kwaliteitszorg Archeologie, 2001.** *Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie. Eindrapport van de Vorbereidingscommissie Kwaliteitszorg Archeologie*. Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen, Den Haag.

Overzicht van figuren en tabellen

Figuur 1. Resultaten onderzoek.

Tabel 1. Archeologische tijdschaal.

legenda

○ boring zonder podzol	⊙ megaboring	120 boornummer
● boring met verstoorde podzol	⊖ boring met houtskool	82 boornummer (Hekman, 2004)
● boring met intacte podzol	⊕ boring met verbrand vuursteen	--- grens deelgebieden (Hekman, 2004)
● boring met veenpakket		1 nummer deelgebied
■ sonderingsput		

Figuur 1. Resultaten onderzoek.